PUBLICISTICA LUI MIHAI EMINESCU

Vlada TOMESCU

CZU: 821.135.1-92.09 tomescuvlada1@gmail.com

Indubitabil, publicistica lui Eminescu este la fel de actuală şi astăzi prin abordarea subiectelor stringente existente în societate. Articolele eminesciene sunt străbătute ca de un fir roşu de problemele de importanţă majoră din viaţa unei ţări. Economia, politica, relaţia dintre putere şi societate, viaţa omului de la ţară – actor constituent al unor pături sociale distincte, comparaţia situaţiei sociopolitice din România cu cea din alte ţări, locul principiilor morale în cadrul societăţii, – sunt doar câteva dintre preocupările gazetarului Eminescu, aceleaşi preocupări pe care le întâlnim şi în presa contemporană, aceleaşi subiecte de interes major pentru societate, care certifică actualitatea publicisticii eminesciene. De altfel, însuşi Eminescu scria în ,,Glossă”: ,,Alte măşti, aceeaşi piesă/ Alte guri, aceeaşi gamă” [1, p. 159], prezicând parcă transbordarea în timp a creaţiei sale de un caracter universal.

De la primele sale manifestări publicistice, Eminescu impresionează prin stilul scriiturii lui, care se bazează pe un echilibru între cunoaştere şi retorică. Publicistul realizează armonios trecerea de la tonul solemn la cel familiar prin diverse mijloace expresive. Aşa sau altfel, cele trei articole: ,,Să facem un congres”, ,,În unire e tăria” şi ,,Echilibrul” sunt o dovadă elocventă a talentului său gazetăresc şi a spiritului de critic vehement al realităţilor sociopolitice ale vremii sale. Acestea din urmă îi vor asigura tânărului debutant calitatea de cel mai mare publicist în presa vremii. Stilul publicistic adoptat de Eminescu, cu toate valenţele sale culturale şi lingvistice, a contribuit în acest fel la dezvoltarea limbajului jurnalistic. Strategiile şi tehnicile la care apelează Eminescu redau operei sale o coloratură afectivă pronunţată. Arta retorică a publicistului depăşeşte graniţele timpului său şi, prin urmare, rămâne un model pentru jurnaliştii contemporani. Eminescu este un ziarist de excepţie, care cunoaşte şi aplică un arsenal de procedee ale retoricii clasice. Într-adevăr, retorica rămâne o trăsătură marcantă a publicisticii sale, dar nu singura care defineşte stilul publicisticii sale în ansamblu.

Nu în ultimul rând, Eminescu acordă o importanţă aparte elementelor de psihologie socială, care îi caracterizează pe români, încercând, cu mijloacele jurnalistice specifice ale vremii sale, să identifice cauzele şi efectele unor fenomene sociale, atitudini comune specifice unei naţiuni nedreptăţite, situată geografic şi istoric în calea unor imperii angajate, ele însele, în conflicte acerbe. Mai mult, publicistul face o analiză a conceptului filosofic de ,,luptă de clasă” şi a exploatării sub diferitele sale forme, în care omul devine ,,lup pentru om”. În acest sens, Eminescu conchide că unele state

„există sau prin exploatarea neomenoasă a unei clase prin alta, sau prin exploatarea sclavilor şi a ţăranilor robiţi” [4, p. 139].

În opinia mai multor exegeţi, publicistul este considerat „cel mai mare istoric al românilor”, cu toate că Eminescu nu a scris ca atare vreo operă istorică. „Că Eminescu nu are o «operă istorică» precum ceilalţi istorici de profesie – notează Nedelcea, nu este un argument împotrivă-i” [3, p. 172]. Simţul istoric al lui Eminescu este legat, în mare măsură, de spiritul naţional. Limba şi istoria erau pentru publicist, după cum se exprimă Nedelcea, „două componente esenţiale ale statorniciei caracteristicilor fundamentale ale culturii unei naţiuni”. La numai 20 de ani, Eminescu urmăreşte şi judecă „cu maturitate” faptele istorice europene, fiind considerat premergătorul lui A. D. Xenopol, teoreticianul român al filosofiei istoriei [3, p. 177-178].

Eminescu este şi un mare patriot. Toate provinciile româneşti: Moldova, Bucovina, Basarabia, Transilvania, dar şi românii din Macedonia, Serbia, Moravia, se regăsesc în opera marelui publicist, iar „jignirea, nedreptatea adusă unei părţi din corpul naţional, el o simte ca o jignire şi o nedreptate adusă organismului întreg” [2, p. 42]. Coexistenţa în publicistul Eminescu a mai multor personalităţi îi conferă acestuia un caracter universal. Eminescu este în acelaşi timp multiplu, dar unic. Opera sa însumează un arsenal de concepte sociologice, economice, politice, filozofice etc. Îl vedem pe Eminescu un aprig cercetător al variilor dimensiuni, conturând aşadar viziunea proprie asupra lumii, bazată, în primul rând, pe o cultură vastă. Articolele sunt fundamentate pe studiile unor gânditori de marcă ai vremii, studii care sunt şi astăzi aplicate în analizele ştiinţifice. Totodată, Eminescu aduce un aport personal important în publicistica sa cu privire la teoriile avansate, atât în domeniul sociologiei, cât şi în cele ale economiei, politicii, culturii etc.

Şi astăzi putem vorbi despre validitatea unor afirmaţii pe care le-a notat Eminescu în articolele sale de presă. Acest lucru reconfirmă faptul că publicistul avea o viziune modernă, poate cea care stă la baza culturii europene de astăzi. Ieşită în afara „ramelor” temporale, publicistica lui Eminescu continuă să impresioneze prin puternicul mesaj de deşteptare a omenirii. De la Eminescu se poate însuşi spiritul critic, dar constructiv, axat pe argumente plauzibile.

Opera lui Eminescu trebuie studiată în ansamblu, nicidecum în domeniul strict al poeziei, şi invers, în domeniul strict al publicisticii. Eminescu, patriotul, reprezintă şi idolul artiştilor care au cântat pentru suveranitatea şi independenţa Republicii Moldova. Să ne reamintim deci versurile lui Ion şi Doina Aldea-Teodorovici: „Domnul cel de pasăre măiastră,/Domnul cel de nemurirea noastră”. Acesta este poetul şi publicistul Eminescu. Vrem să credem că personalitatea sa universală va rămâne în continuare un far călăuzitor pentru tot cugetul neamului românesc.

Referinţe:

1. EMINESCU, M. *Poezii; Publicistică*. Bucureşti: Litera, 2009. 314 p.
2. MURĂRAŞU, D. *Naţionalismul lui Eminescu*. Bucureşti: ATOS, 1999. 398 p.
3. NEDELCEA, T. *Eminescu*. Bucureşti: Tracus Arte, 2020. 1013 p.

4. EMINESCU, M. *Opere*. Bucureşti: R.S.R, 1980, 489 p. Disponibil: https://invitatielalectura.files.wordpress.com/2018/01/mihai-eminescu-opere-vol-ix-publicistica.pdf (vizitat 09.05.2022)

Recomandat
***Mariana TOACĂ**, dr., lector univ.*